

На правах рукопису

Віктор Андрієвський

ДВІ ВІРИ

**Промова, виголошена 27 січня 1950 року на
протестаційному вічі у Міттенвальді проти
пертрактації українських соціалістів з гру-
пою Керенського**

ВИСОКОПОВАЖАНІ ГАНГ Й ПАНОВЕ!

На одній із пресових конференцій Президент Трумен мав сказати, що боротьба з комунізмом тому є тяжкою, що комунізм то є релігійна секта.

Так високо авторитетна думка, як Президента Трумена, звільняє мене від обов'язку доводити її правдивість. Я лише хочу поширити й поглибити її зміст і спробую довести Вам, що комунізм є дійсно секта тої, на жаль, тепер дуже поширеної, релігії, що носить називу соціалізм.

"Як то - скаже хтось - адже соціалісти, то майже всі безбожники!.. Та ж і найбільший їх авторитет - Карл Маркс - заявив, що "релігія", мовляв, "то є опіюм для народу!.."

І все ж, власне соціалізм марксівського толку носить всі ознаки релігії, а його прихильники - то є найбільш релігійні люди. Боходить про те: як і що розуміти під поняттям БОГ. Звичайно, якщо релігію розуміти так, як вона виявлялась на перших своїх початках у первісної людини в антропоморфічній чи зооморфічній формі і представляла божество, як матеріальну істоту, а чи - як силу природи, то релігія того гатунку збереглася тепер лише серед народів, які з тої первісної стадії людської культури ще не вийшли. Але й на найвищих ступенях людської культури люди зберегли, розвинули й підвищили поняття божества, надаючи йому властивостей ідеї, то є сили нематеріальної, духової й вищої.

В тім хочу покликатись на дуже високий авторитет людини глибокого розуму й філозофської освіти, яку уважають прихильником школи неоплатоніків - на св. Апостола й Євангеліста Іоанна Богослова.

Своє євангеліє він починає такими словами:

Ен	архе	ен	го	логос
Ἐν	ἀρχῇ	ἐν	ο	λόγος
кай	логос	ен	прос	тон
καὶ	λόγος	ἐν	πρὸς	τὸν
теон	кай	теос	ен	го
Ἐστὶν	καὶ	Ἐστις	ἐν	λόγος
				(Іоанн I, 1).

Наводжу оригінальний текст автора, щоб уникнути неправильних толкувань з неправильного перекладу.

Найточніший переклад того початку і його продовження певно є старослов'янський - впрост із грецького, а не дальші - з не зовсім точного латинського:

"В началі бі Слово і Слово бі к Богу і Бог бі Слово...". При чім грецьке архе ($\alpha \rho \chi \eta$) має значення початок чогось у часі, а не в просторі. Отже "архонтес" були старші віком люди, що на перед нарадились.

Так само логос ($\lambda \delta \gamma \circ s$) означає не "слово", звуком висловлене (те слово по-грецьки значить епос ($\varepsilon \pi \circ s$) - його Гомер часто зве епос птероентон ($\varepsilon \pi \circ s \pi \tau \rho \circ \sigma \nu \tau o \nu$ "крилате слово") тільки певна ідея - словом висловлена.

Далі євангелист означає силу того Слова - Ідеї:

Панта	ді	ауту	егенето
пάντα	δι	ἀυτοῦ	ἐγενέτο
кай	хоріс	ауту	егенето
καὶ	χωρὶς	ἀυτοῦ	ἐγενέτο
уде	ген	д.	гегонен
οὐδὲ	εν	δ'	γεγόνεν

(Іоанн I, 3).

І знова найточніший переклад того тексту є старослов'янський:

"Вся тім биша і без Него нічтоже бисть еже бисть".

Або по-українському:

"Все через Него сталося і без Него нічого не сталося з того, що сталося".

По латині: " Omnia per ipsum facta sunt", і дальші переклади з нього: "все ним було створене не є правильно". Во ж егенето ($\varepsilon \gamma \circ \nu \circ t o$) має значення народження, початку від когось.

Отже, перекладаючи ці два стихи на нашу сучасну мову, ми найточніше висловили б думку автора так:

"Перед початком якоїсь дії, чи руху політичного й релігійного і в його основі лежить ідея чи певна концепція. Ця

ідея все мала й має непереможну божественну силу (Бог!) і все, що в світі сталося, мало причиною власне ту Ідею - Бога, і без неї нічого не сталося з усіх світових подій, чи рухів..."

Такою втіленою божественною ідеєю, що прийшла у світ, щоб його просвітити, Апостол уважає Й Христа, в якому було сиравжне духове життя, та сила, що оживляє все і просвітлює. і яку тьма не в силі подолати, через її непереможну силу - силу правди божественної непереможності правди - ідеї.

кай	то	фос	ен	те	скотік,
καὶ	τὸ	φῶς	ἐν	τῇ	βιοτίᾳ
файней	кай	ге	скотія	ауто	
faīnēi	καὶ	γε	скотія	авто	
у					
кателябен					
66					
катіларів.					

(Іоанн I,5).

"І світло у тьмі світить і тьма його не сбгорнула..."

В тім останнім уступі означається друга основна підстава кожної релігії - віри: боротьба двох сил - двох Ідей - одної доброї, а другої - злой. Добра сила має подолати злу - раніше, а чи пізніше, і в тім полягає віра й надія кожного вірного певної релігії.

Те поняття боротьби між двома силами ще за шість століть перед нашою ерою подав Зороастра, перський основник релігійно-Фільсозофської концепції, що говорить про боротьбу двох сил: Ормузда й Аримана - білого вогню й чорного вогню, то є добра і зла.

Ті ж дві сили - Ягве - Адонаї і Сатана виступають у Біблії, Аллах і Шайтан - в Ісламі, і нема такої релігії, де не була би проведена та думка про боротьбу тих двох сил із вірою в кінечну й оконччу перемогу сили світлії, ясної - божества, бога, а чи Бога.

Якщо ми в такім аспекті розглянемо соціалістичну науку, то побачимо, що вона нічим від релігії-віри не відрізняється, - навпаки, має строго Фільозофічно обосновану релігійну догма-

тику, з неї випливаючу мораль, а з бігом часу витворила й свою традицію - власну обрядовість, значить, має в своїй основі три основні елементи кожної релігії.

Найліпше і найточніше соціалістичну доктрину представлено в короткім соціалістичному евангелії, що звуться: "Комунистичний Маніфест".

В тім евангелії соціалізму, яке написали сто два роки тому найбільші авторитети тої псевдо-науки і справжньої релігії - Маркс і Енгельс, ви побачите, що добре божество, яке зв'ється "пролетаріят" (пізніше то поняття замінено через "бідніші", а ще пізніше через "трудящи", але це суті тої релігії ні трохи не міняє) бореться зі злим божеством, що має назву "буржуазія", або "капіталісти", - що переможе конечно божество добре, а загибель злого - неуникнена!, і по перемозі тій, має прийти царство справедливості і добра (щось в роді рап) на землі. З того "Маніфесту" позволю собі навести кілька найбільш характеристичних думок-догматів.^{x)}

Соціалістична доктрина.

Починається перший розділ, що має наголовок: "Буржуа і Пролетарії", таким твердженням: "Історія усіх дотеперішніх громад - це є історія боротьби класів..."¹⁾

То є "білого і чорного вогню" - доброго і злого богів, яких точне означення автори дають у такій примітці Енгельса:

"Під буржуазією розуміється класа сучасних капіталістів - володарів засобів продукції, що використовують найману працю. (Це є "чорний вогонь"). Під пролетаріатом - класа сучасних заробітчаних робітників, які, тому, що вони не посідають засобів виробництва, змущені продавати свою робочу силу, щоб могти жити..."²⁾ (Це є "білий вогонь").

x) Цитую по: "K.Marx.F.Engels. Das Kommunistische Manifest". Copyright 1946 by Oberbad. Druckerei und Verlagsanstalt G.m.b.H. Singen-Hohentwiel.

1) Op.cit.3.

2) Ibid.3.

Тут точно і ясно висловлено певний релігійний догмат, що від інших основних йому подібних догматів нічим не різниться. Отже, тим імпульсом, що має двигати соціялістів на їх боротьбу в основі лежить божественна ідея - їх логос (**λόγος**) - що зветься "пролетаріят".

Далі:

"Що іншого доводить історія ідей логої (**λόγος**), як не те, що духовна продукція преображується в матеріальну? Пануючі ідеї якогось часу завжди були тільки ідеями пануючої кляси".³⁾

Це відноситься, значить, і до релігійних ідей. А з того виходить, що коли пролетаріят стане пануючою клясою, то і він має право на поширення своєї релігії. Якими х способами - про це в "Маніфесті" не говориться. Як це робиться на ділі, ми знаємо вже з досвіду...

"Ціле суспільство розколюється все більше на два великих ворожі табори: на дві великі й одна одній ворожі кляси - буржуазія і пролетаріят..."⁴⁾ Або: Ариман і Ормузд.

"Боротьба пролетаріяту проти буржуазії починається з його існування".⁵⁾

Це свого роду *praedestinatio*, а саме твердження - догмат про попереднє призначення. Він служить одною з основ соціалістичної віри.

"Загибель буржуазії і перемога пролетаріяту є однаково неуникнені".⁶⁾ - "Світло у тьмі світить і тьма його не подолає..."

З тих основних догматів релігійного характеру виникають і інші суспільно-політичні концепції, що мають характер так само догматичний. От хоч би вчення про патріотизм:

3) Ibid.18.

4) Ibid.4.

5) Ibid.10.

6) Ibid.13.

"Робітники не мають батьківщини. Не можна від них відняти того, чого вони не мають".⁷⁾ Правда, сучасна практика внесла основну поправку в цей догмат. Сьогодні в ортодоксальній науці соціал-комунізму він звучить так:

"Робітники не мають батьківщини так довго, поки вона не стане соціалістичною. До того ж часу їх обов'язком є зро-джувати свою іншу батьківщину. Коли ж їх батьківщина стане соціалістичною, то тоді вже вони її не сміють віддати ніко-му і за неї мають складати життя..., бо в іншому разі його насильно відберуть соціалістичні правителі тої батьківщи-ни". Звідси поступовання Торезів і Толіатті.

Поняття "демократії" означає теж непомильна сила боже-ства:

"Піднесення пролетаріату до пануючої кляси і є завою-вання демократії..."⁸⁾

Цілком правильно і строго льогічно: якщо поняття "демо-кратії" є позитивне, то й перевести в життя тую добру ідею може лише добра сила, "біле божество": пролетаріат. Ми ма-ємо тепер наочний образ того, як виглядає справжня пролетар-ська демократія! І даремно нарікають тепер деякі соціаліс-ти, що в царстві пролетаріату справжньої демократії нема! Ні, там таки існує "демократія", демократія гатунку соція-лістичного! І нема ніяких підстав припускати, що при пану-ванні соціалістів іншої секти той "демократичний" лад може набрати іншого вигляду, бо їх однакові причини дають і одна-кові наслідки. А причиною є панування божественної кляси, або (що є в соціалістичній діалектиці то саме...) так зва-не "безклясове суспільство".

Політична організація держави має відповідати строго ус-таленій релігійній догмі:

"Пролетаріат використає своє політичне панування на те, щоб у буржуазії вирвати (entreissen!) усі знаряддя ви-

7) Ibid.18.

8) Ibid.19.

робництва і зосередити їх у руках держави, то є пануючої класи організованого пролетаріяту"⁹⁾

Це строго й послідовно переведено в безклясових державах "організованого пролетаріяту", і, коли якісь соціалісти уважають, що вони, "вирвавши у буржуазії знаряддя виробництва і зосередивши їх у руках держави", побудують свою державу іншою, а чи ліпшого гатунку, як їх уже є кілька, побудованих на тих соціалістичних засадах, то такі мрії можна віднести лише на комт їх благочестивих побажань, реальних же підстав для того немає ніяких, бо однакові причини ~~породять~~ і однакові наслідки.

Соціалістична мораль.

З соціалістичної догматики сама собою випливає і соціалістична мораль. Її найкоротше і найясніше можна означити нижчено веденим уступом із "Комуністичного Маніфесту". Дорікаючи німцям за їх недооконалу соціалістичну літературу, він говорить, що вони поставили:

"замість справжньої потреби, потребу правди, замість інтересів пролетаріату - інтереси людської істоти, людини взагалі - людини, а не класи - взагалі ніякої дійсності, бо ж та людина належить лише до туманних висот філозофської фантазії"¹⁰⁾ (Підкреслення скрізь мое. В.А.).

Отже, обов'язки віруючого соціаліста означаються лише його відношенням до божественної класи. Обов'язків супроти свого біжнього - супроти людини - він не має взагалі, бо людина, то є фікція - реальним є лише його божество - його логос (λόγος) - то є "пролетаріят", або тепер "беснійші", чи "трудящі".

Поправді, соціалістична мораль взорується на знаній магометанській формулі:

"Нема Бога, крім Аллаха, а Магомет його Пророк!..."

"Нема Бога, крім пролетаріяту, а Маркс (тепер ще Ленін, або

9) Ibid. 19.

10) Ibid. 24.

Сталін) Його пророк!".

Але наскільки відстала вона від науки Моїсеєвої, що перейшла і до нас - християн:

"Люби Господа Бога свого всім серцем своїм і всією душою своєю, і з цілою силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе!..." (Лк.10,27).

Соціалізм зберіг для своїх вірних лише першу половину тої заповіді. Отже, кожний сьогодні має вибирати для себе чи то мораль новітню - соціалістичну, а чи моїсеєву, християнську, або яку подібну котроїсі іншої старої віри, які ставлять певні вимоги у відношенні й до собі подібних, а не до самого тільки божества. А практичні наслідки соціалістичної моралі ми всі бачили й бачимо: це є повний моральний занепад людини і повернення її до первісного стану дикої звірини, а може і ще гірше!

Соціалістична обрядовість.

Крім догматики і моральних заповідей, третім елементом, що служить основою для кожної релігії, є певна вироблена традиція з її зовнішніми формами - обрядовістю. І тут соціалістична релігія вирізняється серед інших своїм строгим релігійним ритуалом і беззастережною пошаною до релігійних авторитетів.

Святе письмо й його творці, що оточені німбом святителів, не тільки не можуть підлягати критиці - ні їх вивчення і публічне виявлення пошани до них і їхньої науки обов'язкові для всіх у соціалістичній державі. Нехай но спробує хто критикувати Маркса, Леніна, Сталіна, а чи менших святителів!.. Їх твори видаються мільйоновими накладами, їх вивчають у школах обов'язково, і до знання їх ставиться більше суверіністичні вимоги, ніж до курсу якоїсь теології. А якщо хтось наважиться мати власну думку і висловлювати її прилюдно, то він стає відступником, еретиком з усіма з того злочину випливачими наслідками: його не лише викликають (Бернштайн, Кавтський, Тіто й інші) - ні, йому грозять й більш суверінні карах до втрати життя (Троцький, Бухарин).

Хочете бачити виявлення релігійної пошани до мощей? То ві

будьте прошу до гробівця Леніна або Димитрова.

А чи т.зв."червоні куточки" з портретами соціалістичних святителів і збірками їх творів не нагадують вам вівтарів?

Священні пісні почуєте на соціалістичних зборах і святах, для всіх обов'язкових. Там же в релігійних процесіях побачите - корогви-прапори. А молитвою до "батька народів" обов'язково мусить починатися або кінчатися кожні збори громадян соціалістичної держави.

Якщо ще досі перед портретами соціалістичних святителів не палять жертовного жадану, то мільйонові людські жертви приносяться на тяжких роботах і засланнях во ім'я святого "вождя і батька народів" з прокляттям його імені на устах. Це вже не скромні гомеровські таурон (*ταυρῶν*) кай (*καὶ*) арнейон (*ἀρνεῖον*) гекатомби, не сотні биків і баранів - не одиночні людські криваві жертви крові жадібній Астарті, ні - це десятки мільйонів людських істот, що зложили і складають своє життя в ім'я абстрактної ідеї - логоса (*λόγος* ['] а) - панування "трудящих", а фактичного втілення того логоса (*λόγος* ['] а) в особу всемудрого, непомильного, всеблагого й найсвятішого отця!.. І навіть більше, як найсвятішого отця - бо ж сьогодні той всеблагий батько вже є вище ніж *sacerdos maximus* - найвищий жрець: він уже набув ознаки справжнього божества!

От у газетах недавно було сповіщено, що Албанські Народні Збори винесли постанову возвдвигнути статую славості Сталіна!

Калігула і Нерон показуються сьогодні пігмеями супроти сучасного соціалістичного пів-бога!

Це яскравіше виявляються релігійні ознаки соціалізму у відношенні його до інших релігій. Справжні безбожники індуферентні до всяких віровізнань. Фанатики якогось віровізнання ненавидять іншу віру і ту свою ненависть люблять прилюдно демонструвати.

Коли в 1453 році Халіф Магомет II завоював Царгород і взяв Святу Софію, то пустився в танець на престолі християнської святині. Замість хреста поставив на бані півмісяць, а стіни

церкви і вівтаря пописав текстами з корану. Танцював він, перво, не з самої радості, а, щоб виявити найбільшу зневагу до чужої віри й ворожої світині.

Сучасні фанатики соціалістичної віри перетворюють церкви на стайні або на тюрми, а вівтарі - на виходки!

Як здичавіли людські істоти у своєму релігійнім фанатизмі, і як спримітивізувалися за пів тисячі літ!..

Т.зв. "Християнський" соціалізм.

Однаке ж існують різні форми соціалізму, а в тім числі і "християнський"? - може сказати хтось. На це позволю собі відповісти, що такої різновидності соціалізму бути не може, як не може бути християнського ісламу, або магометанського буддизму. Така назва є впрост запереченим у прикметнику - бо нема більших взаємних заперечень, як євангеліє Христове і євангеліє соціалістичне, цебто вже згадана мною найбільш послідовна наука соціалізму, висловлена в цитованому "Комунистичному Маніфесті".

Звернемось до нього самого, як до першого джерела, що означає сам своє відношення до т.зв. "Християнського соціалізму".

"Нема нічого легшого, як християнському аскетизму та надавати соціалістичні риси. Чи християнство не змагалось проти подружжя, проти держави? Чи замість них воно не проповідувало добroчинності і юдей, поборювання тіла, келейне життя і церкву? Християнський соціалізм є тільки свячена вода, якою піл благословляє досаду аристократії" П)

Насамперед тут на цьому місці треба зазначити, що справжній соціалізм ніде й ніколи не проповідував ні аскетизму, ні добroчинності, ні юдів, ні целібату, ні поборювання тіла, ані келейного життя. Хіба що якраз навпаки. Так що шукати в тім напрямі спільніх рис між християнською і соціалістичною наукою є або непорозуміння, або свідоме фальшивання.

А подруге, християнство ніколи не змагалось проти по-

П) "Das Kommunistische Manifest" 22.

дружжя і проти держави. Христос, поборюючи сучасну Йому розпушту й полігамію своїх земляків, кликав їх лише до поміркованого супружого життя у його строгій моногамічній формі, пригадуючи, що супружжя, то є установа Божа й людина не сміє тої установи змінити по своїй волі.

Отже, коли фарисеї, посилаючись на Мойсея, сказали Йому, що той: "Заповів написати листа розводового та й відпустити жінку" - то наш Божествений Учитель відповів їм просто й ясно:

- Т.о за ваше жорстокосердя він вам написав був цю заповідь. Бог же спочатку творення створив чоловіком і жінкою їх. Покине тому чоловік свого батька та матір і стануть обов'они одним тілом... То ж, що Бог спарував, людина нехай не розлучає... Хто жінку відпустить свою та й ожениться з іншою, той вчинить перелюб із нею".

(Мрк.10, 4-11).

Де ж тут змагання проти подружжя?

Що ж до держави, то вже не можна ніяк перетлумачити в інший бік Христові прості і ясні слова:

- "Віддайте, що кесарево - кесареві, а Богові - що Боге".

(Мт.22, 21).

Апостол же Павел розвиває ще докладніше ту думку: "Нехай кожна людина кориться вищою владою, бо немає влади як не від Бога..., тому той, хто противиться владі, противиться Богій постанові" - і далі докладно пояснює, як треба виконувати обов'язки супроти держави.

(Римл.13, 1-7).

Дехто уважає за прототип сучасного комунізму жертвенність і спільне життя перших християн. Звернемось знов до першого джерела, щоб прослідити справу. Отже, щодо того, то в діях св. Апостолів написано так:

"А люди, що вірували, мали серце одне й душу одну і ходний із них не вважав, що з маєтку свого за своє, але в них усе спільне було... Хто мав поле чи дім продавали й заплату за продаж приносили та й клали в ногах Апостолів і роздавалося кожному, хто потребу в чим мав..."

(Діян.4, 32-35).

Ніхто нічого не "вивласкав", як то вчить соціалістична релігія, тільки цілком добровільно і з власного почину продавали і приносили для спільногокористування гроші. І власне в тій добровільнності, у високому пориві душевному й полягала ціла справа. Во от, коли Ананій і Сапфіра, продавши свій маєток, частину грошей утаїли для себе, то їх було покарано смертю за нечесний супроти Бога вчинок.

Апостол Петро просто і ясно роз'яснив то Ананії:

"Ананію, чого сатана твое серце наповнив, щоб ти Духові Святому неправду сказав та присвоїв із заплати за землю?

Хіба хотіше, що ти мав не твое було все, а продане в твоїй владі було?" (Ліян. 5, 3-4).

Тут хіба тільки підкреслено право власності на землю і маєток, проти якого так бореться соціалістична віра. Що ж спільногомає вона з християнством?

Нарешті ще одна важна точка: відношення до багачів. Підкреслити належить, що Христос і його Евангелія ніколи ніде проти багатства і багачів як таких не виступають, лише твердять, що багатство перешкоджає або може перешкодити духовій досконалості людини. Отже:

"Не складайте собі скарбів на землі, де міль їх нищить та іржа, і де злодії підкопуються і викрадають, складайте ж собі скарби на небі..."

(Мт. 6, 19-20).

Бо матеріалістична юдейська вдача по-за тими матеріальними добрами нічого вже не шукала, Христос же вказує своїм компатріотам вищий, як земські блага, ідеал:

"Шукайте найперше Царства Божого і правди Його, а все це вам додастися" (то є матеріальні блага, про котрі й погани дбають і кожна недосконала людина...).

(Мт. 6, 33).

Так само і з тим багатим юнаком: Христос підкреслює, що вищий ідеали тяжко доступні тому, хто цілу свою увагу, а то й надію на багатство покладає:

"І поглянув довкола Ісус та й сказав своїм ученикам: "Як тяжко отим, що мають багатство, ввійти в Царство Боже". А учні жахнулися від слів Його. А Ісус знов у відповідь каже до них: "Мої діти, як тяжко тим, що надію покладають на багатство, ввійти в Царство Боже..."

Мрк.10,23-24).

Зрештою багатство не перешкодило Йосипові з Ариматеї (Мт.27,57), людині шановній і правдивій (Лук.23,50) бути учеником Христа (Іоан 19,38) і вчинити добре діло для Нього.

Так само й убожество не перешкодило "беднейшим" ревти на свого Доброчинця: "Розпни, розпни Його!", та й розп'яли Того, що власне за них усе найбільше заступався...

Отже, звичайний чоловік того часу жахався самої думки, що багатому замкнені двері до Царства Божого. Тому Христос по-
м'якшуючи свої вимоги й радить не покладати надії на багатство, лише звільнитися від того тягару, коли хоче бути духовно досконалим: віддати Його, оте багатство, бідним. Але ніде Христос не вчить бідних, щоб вони "вивлашували" багачів.

Про це говорить соціалістичне евангеліє, що зветься "Комуністичний Маніфест". То ж одно евангеліє вчить "віддай", а друге "відніми"... Якщо між тими двома словами можна поставити знак рівності, тоді можна говорити про "християнський соціалізм".

На процесі СВУ в Харкові "громадський обвинувач" Панас Любченко запитав Володимира Чехівського:

- "Чи ви марксист?"
- "Так!" - була відповідь.
- "А чи ви християнин?"
- "Так!"
- "Того не може бути: ви або не марксист, або не християнин"!...

Панас Любченко мав рацію. Не можна бути і соціалістом і християнином одночасно: служити Богові і дияволові. Не можна бути "християнським соціалістом"!...

Папські Енцикліки.

І, однак, все ж існують партії, що звуть себе християнсько-соціалістичними, а деято в оправдання того ніби "християнсь-

кого" і ніби "соціалізму" шукає собі підпори в Папських Енцикліках Льва XIII Rerum Novarum і Папи Пія XI Quadragesimo anno ... Глянемо ж, наскільки рації мають ті ніби "соціалісти", шукати собі підпори в тих, дійсно просвітніх християнським духом, документах.

От є в Енцикліці Rerum Novarum читаємо:

"Перша засада, яку тут належить видвигнути, єсть, що людина мусить визнати ту конечність природи, що посна рівність у людській спільноті є неможлива..."

І ще:

"...Зasadничою помилкою є підлягати думці, що дві класи з своєї природи є ворогі одній так, якби вже сама природа узброяла багатих і пролетаріят до остаточної війни між собою. То противиться розумові й дійсності в такій мірі, що правдивим є впрост правдиве твердження..."

Де ж тут "безклясове" громадянство?

Науку церкви про багатство Енцикліка Rerum Novarum формулює так:

"...Головна засада тої науки полягає в тім, що іншим чином є слухне посідання багатств, а чим іншим слухне уживання багатств. Приватне посідання багатств єсть природним правом людини, а користання тим правом загально не тільки дозволено, але є також конечним для людини, що живе у громаді..."

Взаємини між капіталом і працею згадана Енцикліка означає так:

"Ані капітал без праці, ані праця без капіталу існувати не можуть..." ("Rerum Novarum" I ч., стор.22).

Нарешті, відношення держави до приватної власності:

"...І так, на першім місці ставимо засаду, що держава повинна оточити приватну власність опікою права, ті ж верстви людности, до яких вдерлася жадоба чужої власности, вдергати у межах обов'язку..., бо добро загалу не дозволяє забирати в другого; що йому не належить..."

Де ж тут: "зосередження зварядь виробництва в руках держави?"

Оці характеристичні уступи з Енцикліки Папи Льва XIII нехай будуть доказом - чи можна ці ідеї помирити з ідеями "Комуністичного Маніфесту", то є справжнього соціалізму?

Папа Пій XI, підводячи підсумки свої й свого попередника в Енцикліці говорить просто:

"Бачимо, як сини цього світу з величезною дбайливістю добирають собі і навчають рішучих прихильників, щоб через іх посередництво день за днем ширити свої фальшиві ідеї у всіх верствах громадянства і по всіх частинах світу..."

Про кого ж це він так говорить? Нема сумніву, що тими "синами цього світу", які ширять свої фальшиві ідеї, є соціалісти, а ми дозволимо собі додати ще й: "соціалісти всіх гатунків і сект - від комуністів, аж до т.зв. "християнських соціалістів" включно, бо ж не можна разом двом панам служити: Христові і соціалізові - Богові й Сатані!

Саму Енцикліку *Quadragesimo Anno* її автор закінчує посиленням до авторитетних думок свого Попередника:

"Нехай під проводом Церкви і в мисль її науки кожний, відповідно до своїх здібностей, сил і умов змагається підтримати християнське відродження громадянства, якого перші зариси подав Лев XIII у безсмертній Енцикліці *"Rerum Novarum"*..."

Що в дійсності наука згаданих Енциклік не має нічого спільногого з науковою соціалізму, доводить ще й той проречистий факт, що наслідник двох згаданих Пап - теперішній Св. Отець Пій XII наказав впрост відлучити від Церкви комуністів, як найбільш вояовничу проти Христа й Його науки соціалістичну секту.

Але ті заходи, помимо того, що їх ужито, може, трохи запізно - відносяться лише до католиків, а соціалізм роз'їдає людськість, як та пошесна хвороба, незалежно від їх віри, бо ж він сам є новою вірою - він є тю *Ecclesia militans*, що воює зкоюю іншою Церквою, тому цілком зрозуміло, що у Ватиканських колах постала думка об'єднати в боротьбі проти комунізму (покищо) не тільки християн-католиків і протестантів, але й магометан. Про те подала відомості католицька пресова агенція *Fides*.

Але й то об'єднання сьогодні вже за вузьке. Ще перед католицькими заходами постала світова організація т.зв. "Moralische Aufrüstung" - "Моральне Озброєння", що поставила собі на цілі боротися у світовому маштабі з тим світовим нещастям, що носить назву "комунізм". Моральне озброєння, - дійсно є одинокий спосіб боротьби з тим моральним занепадом, що звється соціалізмом, бо дійсно, якщо людина є мірилом річей і творцем подій, то й ціль і засоби її ділань означаються в першій мірі її моральним станом. До організації "Moralische Aufrüstung" належать люди всіх віровизнань і навіть соціалісти. Треба думати й надіятися, що останні - в тій мірі й постільки, поскільки їх "соціалістична" віра не є широю і правдивою, от як у вже згаданих "соціалістів" християнських.

Про соціальну справедливість.

Імпульсом для створення соціалістичної доктрини послужив шляхотний порив знайдення т.зв. "соціальної справедливості", то є знищення ріжниці між багатими і бідними, або - ліпше сказати - поліпшення долі бідних, наближення їх до стану багатих. Комуністичний Маніфест дає розв'язання того питання "вирванням" знаряддя продукції від капіталістів. І треба сказати, в той спосіб питання соціалістами розв'язано логічно й кардинально: ріжницю між бідними й багатими знесено, бо всіх громадян (крім малої і широкому загалові малої димої кліки правителів) доведено до стану крайнього убожества і однакового для всіх безправ'я. Отже, ріжницю між бідними й багатими усунено. На чиє користь? Це вже питання іншого порядку, але соціальної "справедливості" досягнуто. Досягнуто її за точно усталеними формулами соціалістичної модерної науки:

1. Від кожного по спроможності і кожному по потребі.

Отже, "спроможність" - це наперед "норма", потім "стаханська норма", потім "соцзмагання" і, нарешті - "перевиконання" з різних нагод і просто без ніяких нагод.

А по потребі: - кожному два квадратові метри "жилплощі триста грамів глівтяка і миска советської баланди за його

рабську, примусову працю!

2. Друга, "більш досконала" формула означає ту "соціальну справедливість" так:

"Від кожного по спроможності і кожному по заслугах".

І вона не міняє суті речі: "спроможність" лишається та сама, а "заслуги" хто ж, як не партія, кваліфікує?.. Партия вибранців, безпомилкових святителів, що можуть установляти рухомі догми соціалістичного катехізму на кожний день. Отже, заслуги по виконанню партійної лінії на сьогодні нагороджені бути можуть совєтським кав'яром і подорожжю до Києвського словодська, а "ухили" - вищезгаданим глевтаком і подорожжю на Колиму.

Чи існують якісь вигляди, щоб соціалісти іншої секті на практиці (не в теорії!) встановили більш справедливу форму "соціальної справедливості"? Навряд, бо, якщо їх "безклясове суспільство" постане як результат "ви-влашування", то і наслідки не зможуть бути інші, бо ж людська праця і людський інтелект у першій і найбільшій мірі належать до "знарядь продукції".

Існує ще й третя формула - Формула капіталістичного ладу, яку можна було б висловити так:

"Соціальна справедливість то є спроможність збагачуватися кожній чесній людині". При чому поняття "чесний" означається як такий, що не переступає основних двох заповідейожної давньої релігії: "не вбивай" і "не кради". Ці заповіді лежать в основі права усіх цивілізованих народів. Їх заперечує лише догма і мораль релігії соціалістичної.

В кожному разі життя останніх тридцяти трьох років наочно довело цілому світові, що, коли капіталізм не є досконалою формою суспільного життя, то соціалізм - в багато разів гірший.

Чи можуть бути знайдені ще які більш досконалі формули для означення "соціальної справедливості"? Чи не є вона такою ж абстракцією і фікцією, як і та "істина", про яку свого часу питав Пилат?

Але незаперечною правдою є, що не самі вихованці соціалі-

стичної держави приймають ті соціалістичні формули, бо вони і соціалістична дійсність відповідають їх почуванням заздрості і злоби, мовляв, "нехай я жебрак і раб, але мое оточення також жебраки, раби й моральні потвори. Ми всі рівні - серед нас немає і не сміє бути ліпших, бо таких винелімінуеться з громади. Сьогодні на Колиму виряджас мене мій начальник, а завтра поїде сам услід за менем". Тому й серед наших людей советського хову "немало таких, що воліють колгози і совхози, аніж українських "поміщиків". Такий громадянин за любки вибирається за океан, щоб пасти стару якомусь гідалльго, а його пані доїть йому ж корів. Але ж вони не можуть знести думки, щоб у нас дома якийсь Семиренко, Шемет чи Милорадовичка володіли землею "всім даною", хоч би ті поміщики половину своїх прибутків витрачали на добро сного народу і тих самих громадян разом. На цій заздрості й ненависті до багатшого сусіда основана ціла фільозофія й практика діючої соціалістичної доктрини.

Тому соціалізм є релігією заздрості, ненависті і злоби. Перші теоретики "соціальної справедливості" - оті ідеалісти, утопійні соціалісти - Р. Овен, Сен Симон, Фур'є, Прудон виходили у своїх міркуваннях з моральних мотивів. Практикуючий соціалізм дійшов до їх повного заперечення, бо в основі його фільозофії лежить свідомість меншевартоності "пролетарів", а звідси й заздрість та ненависть до багачів - капіталістів, але без докладнішого дослідження причин, через що власне стає людина капіталістом, а чи пролетарем, хотя й обой вони створені з однакової глини. Моральна сторона цього питання не інтересує тих людей, що звичайну людську мораль і совість заперечують, матеріалізуючи всі явища природи духової.

Отже, якщо соціалізм є релігією, то це релігія заздрості, ненависті і злоби.

Колись імператор Константин написав на своїх прапорах знак хреста і тим знаменем переміг противника: знаменем доброчесності, любови і братерства. Сьогодні на соціалістичних прапорах стсіть знамено ніби "трудящих", але в суті

то є знак людененависництва і злоби - він уже став знаменем диявола. Знак хреста визволив людство з рабства, знак серпа й молота повертає його знов до рабського стану. І боротьба проти нього тим трудніша, що то є боротьба ідей - логосів (*λόγος*¹⁶), ідеї ж не перемагаються матеріальнок зброяю - вони можуть бути подолані лише силою ідеї. Тому мав правду Президент Трумен, згадуючи про труднощі боротьби з комунізмом, як релігійною сектою!

Але завтра може постати питання ширше: якими засобами боротися проти соціалізму взагалі, бо це же є релігія ширшого зміситу. Як така, вона має месіяністично-універсальний характер і множество сект, то ж і зрозуміло, що якась секта може йде і піде на компроміс із своїми одновірцями із комуністичної секти скоріше, а ніж із своїми прямими ворогами з інших "буржуазних" віровизнань. Тому ми були свідками створення союзів між комуністами й соціалістами у різних советських сателітних державах, які то союзи вкінці цілком перейшли на комуністичну віру.

"Das Gespenst geht um in Europa! Das Gespenst des Kommunismus!"

"Примара бродить по Європі, примара комунізму"!...

Так починають вступ до свого "Маніфесту" Маркс і Енгельс.

Сто літ бродила та примара, і європейці не звертали на неї належної уваги. От, через ту необачність обивателів старої Європи примара обернулася у страшну, жадібну кроси, потвору. Потвора та на наших очах пожерла Східні Європу й пів Азії. Вона під'їдає основи колись всесвітньої імперії - Великої Британії, - вона доїдає Францію й Італію, вона сама змагає до створення всесвітньої імперії підкорення цілого світу під прапор диявола. Її зброя чи то з під знаку комунізму, чи націонал-соціалізму - однакова. Вона тою духововою зброяю заздрості й ненависті нищить держави і підкорює народи. Та чи є інша зброя, - якою користуючися, "ліберальний" соціалізм побудував хоч одну державу? Чи недержавні народи можуть мати якісь надії, чи ілюзії, що

соціалістична віра їм допоможе іх держави збудувати?

Ні, ні, і ще раз ні! А вже найменше надій на соціалістичну віру може мати Україна, бо в тім вона вже мала досвід у роках 1917-20, та й відтоді аж досі.

-0-0-0-0-0-

П

СТАРА Й НОВА ВІРА В УКРАЇНІ

"L'Ukraine toujours aspirait à être libre..." - сказав колись глибокий фільозоф і спостережливий історик Вольтер: "Україна завжди хотіла бути вільною".

Ті змагання до волі виявляла Україна від 1648 р. й до наших днів у різних формах: в повстаннях проти Польщі й Московщини наших гетьманів і в союзах з іншими державами проти них, і в таємних товариствах, що мали на меті ту ж свободу. Від бл.п.гетьмана Богдана Хмельницького й до Мазепи, від Василя Капніста, що в 1791 році в імені козацької старшини їздив до Прусії просити допомоги на повстання України проти Росії, і до Кирило-Методіївського Братства - все то були лише різні форми й етапи того змагання.

Одним із найголовніших етапів у тій боротьбі було заснування Революційної Української Партії (РУП) 5 (18) лютого 1900 року, якої п'ятдесятлітній ювілей маємо оце святкувати. Тоді було прийнято, як основу програми для тої партії, програму Миколи Міхновського, яка в тім же році вийшла, як партійне вірую, в брошури "Самостійна Україна". На основі статтей Богдана Хмельницького з 1654 р., РУП відновляє домагання Української Самостійної Соборної Держави, і то шляхом революційним - збройним повстанням проти окупантів. Ця програма була лише продовженням відвічних аспірацій нашого народу - відновленням традицій княжої й козацької доби, але для того часу це було нове слово. Це був новий логос (**ЛОГОС**), що проповідував нову ідею - віру для приспеного і оспалого українського громадянства.

"Україна для українців!"

"Одна, єдина, нероздільна, вільна,
самостійна Україна від Карпатів
до Кавказу!"

Оце були гасла, що мали двигнути наш народ на нову боротьбу за старі ідеали.

Ta proti toї нової віри, що мала лягти в основу світогля-

ду тодішніх і пізніших наших поколінь, - незабаром висунуто гасло віри соціалістичної "інтернаціональної", всесвітньої гасло Комуністичного Маніфесту:

"Пролетарі всіх країн, сднайтесь!"

І це останнє гасло перемогло на довгий час. Деякі співробітники Міхновського по заснованні РУП виріклися його віри і в більшості приняли Маркове євангеліє. Вже за два роки в "Гаслі", партійнім органі РУП, являється кличі віри соціалістичної, замість "Самостійної України". Як програмові брошури для нашого народу, РУП випускає: "Дядько Дмитро" і "Чи є тепер панщина".

В цих брошурах уже не згадується про свою державність, лише повчається український народ, як робити страйки і посягати на чуже майно цілком згідно з "Комунастичним Маніфестом".

Коли, отже, сьогодні лідер УСД Ісаак Мазепа твердить, що в 1917 р. наші соціалісти не вимагали української держави, бо не могли того робити через непідготованість народу, то сучасне покоління має право його прямо запитати:

"А як же і до чого підготували народ ви - українські соціалісти оті 17 літ? - До страйків та грабунків? Чи ви його вчили домагатися своєї держави?"...

Народ в 1917 р. робив і зробив те, чого вчили його і до чого його кликали українські соціалісти тоді й перед тим - то є соціальну революцію! Та й більшічого, бо ж "пролетарі" не сміли мати батьківщини!

В 1904 р. більшість колишніх РУП-івців заснували свою "Українську" Соціал-Демократичну Робітничу Партию. "Українськість" тої партії полягала лише в тому, що в її програмі поставлений був пункт про автономію України (очевидно, російської!..) і в російській же державі. Але для декотрих ісповідників соціалістичної віри і того було занадто. Вони для розбиття УСД закладають нову партію, яку називають "Спілкою", але як відділ Російської Соціал-Демократичної Партиї, де автономію для України відкидається. В партійнім органі тої "Спілки" колишній РУП-іст і пізніший

міністр УНР Дмитро Антонович (Муха) пише статтю п.н.: "Неіснуюче питання". В тій статті він доводить, що національне питання для України взагалі не існує, і може бути розв'язане по рецепту Комуністичного Маніфесту.

І тут ми в праві запитати його пізнішого товариша по УСД партії - УСД Ісаака Мазепу: "Чи на таких статтях, як товариша Мухи-Антоновича - ви тоді виховували українську молоду інтелігенцію для сприйняття ідеї Української Державності?"..

В "Спілці", крім Антоновича, Меленевського, Скорописа-Йолтуховського, був ще Й. Дмитро Мануїльський - теперішній "міністр" "Української Держави". Він сьогодні виконує наказ любови до нової соціялістичної батьківщини. Всупереч догматам тодішньої (1900-1904-1917) віри, всі ці подані вище соціялісти зі "Спілки" мусили пізніше призвати свої помилки, тільки УСД Ісаак Мазепа заперечує помилки або злочини тодішніх наших соціялістів супроти ідеї Української Державності, звалюючи свої провини на "непідготований народ!"

Коли в 1914 р. вибухла перша світова війна, то УСД Симон Петлюра, тодішній редактор "Української Жізні" в Москві, поспішив із декларацією лояльності супроти російської держави в імені українців.

Дехто й тепер твердить, що то був загальний настрій тодішнього українського громадянства, а в кожнім разі ТУП-у ("Товариство Українських Поступовців", що керувало тоді "Українськими Громадами"). Як член старої Полтавської Громади, мушу зазначити, що наша громада була далека від того рода настроїв. Та й взагалі соціялісти до громад належали лише подекуди та й то в невеликім числі. Отже, думаю, що ту декларацію треба уважати скоріше висловом настроїв українського соціялістично-настроєного громадянства, але в кожнім разі не групи самостійників Миколи Міхновського, яка відразу взяла орієнтацію на протиросійський "Союз Визволення України" у Відні.

В р. 1917 вибухла революція в Росії. І тут відразу українські соціялісти виявили, що вони зовсім не змінили ані

свої програми, ані навіть особистих настроїв.

Тоді УСД Борис Мартос у Полтаві, в присутності членів Полтавської Громади, зробив дві знаменні заяви: одну в моїй присутності, а другу в присутності проф. д-ра Вадима Щербаківського. На мое запитання: "що вам дорожче - Україна, чи соціалізм?" - відказав просто, коротко і ясно: "А певно, що соціалізм!"...

В присутності проф. В. Щербаківського в кабінеті члена Полтавської Громади Григора Ротмістрова, той же УСД - Мартос заявив, що "як Україна не буде соціалістичною, то нехай ліпше не буде ніякої!"

Тепер він вирікається тодішніх своїх слів^{x)}, бо українські соціалісти перед новим поколінням хочуть представити себе в іншому свіtlі, як вони були в 1917 р.

Але не так є важно те, що на початку революції говорили українські соціалісти, а важно те, що вони робили тоді й далі - цілком у дусі заяв УСД Бориса Мартоса. Як ісповідники соціалістичної віри, вони працювали цілком у напрямі об'єднання "пролетаріату", а чи "трудящих" в Україні з такими ж всеросійськими "трудящими" - і проти українських державників-самостійників, оголосивши їх "буржуазією", "поміщиками", "капіталістами", проти яких кликали "трудящих" бо-

x) Про перший факт я писав ще в 1921 р. у моїх спогадах "З минулого" (1917 рік на Полтавщині), Берлін, 1921 р. накладом "Українського Слова", стор. 10. В році 1948 в числі 29 (181) Ульмівських "Українських Вістей" Б. Мартос вмістив обширне спростування того факту. Цікаво, що перед тим, як його вислати до редакції "УВ", він у присутності свідка звернувся до проф. В. Щербаківського, щоб той мое твердження спростував. На те дістав відповідь, що проф. В. Щербаківський не то, що не спростовує, але підтверджує слова, сказані Б. Мартосом у кабінеті Г. Ротмістрова в Полтаві. Мою відповідь і пояснення з посиланням на проф. В. Щербаківського, редакція "УВ" відмовилася видрукувати.

ротися в союзі з т.зв. всеросійською "демократією", то є зі соціалістами всіх народів, бо тоді, як і тепер, навмисно ототожнювалося поняття "демократія" і "соціалізм", хоч, як тоді, так і тепер, українські соціалісти практично зі справжньою демократією не мали й не мають нічого спільного - вони були й є чистими автократами.

Самостійники з групи М.Міхновського - Валентин Отамановський і Павелко в перших же днях революції організували в Києві Першу Українську Центральну Раду, що мала б боронити українські інтереси. Пізніше вона відступила своє право пріоритету для Другої Всеукраїнської Центральної Ради, яка фактично стала соціалістичною, і несоціалістів до свого складу не хотіла приймати, так, що для того, щоб мати доступ до "всеукраїнського" і либо "демократичного" парламенту, самостійники мусили додати до своєї вази ще й назву "соціалісти", а крім того, тоді ж народилася ще й така чудернацька партія, що з оглядів мімікрії мусіла прийняти назву "Соціалістів-Федералістів". Ісповідникам соціалістичної віри, як видно, їх релігійна чистота не дозволяла мати близькі відношення з невірними.

Натомість українські соціалісти відразу потягнули до своїх одновірців - соціалістів російських, не зважаючи на виразну нежість останніх до українських ісповідників соціалізму за автономічні претензії останніх.

Так, на 19 квітня 1917 р. мав бути скликаний у Києві Всеукраїнський Конгрес для виборання тимчасової Центральної Ради і установлення її Конституції. Перед тим Конгресом було скликано в Києві нараду неукраїнських соціалістів, на якій однодушно виступили всі проти українського сепаратизму. Київський адвокат Чекеруль-Кум сказав, що навіть, коли б російські установчі збори висловилися за Самостійну Україну, то й тоді треба боротись з тим рішенням, бо, мовляв: "Не в наших інтересах роз'єднувати пролетаріят державними рямками. Тоді і там же¹²⁾ голова Ради Робітни-

12) Дмитро Дорошенко. "Історія України", 1917-23. I том. Доба Центральної Ради. Ужгород, 1932 р., стор. 57.

чих Депутатів Незлобін заявив, що домагання автономії в теперішній момент - це удар у спину революції, і що на всякі спроби переведення в життя цієї автономії революційна демократія (то є всеросійські соціалісти. В.А.) відповість багнетами¹³⁾.

Цілком ясно і послідовно в дусі соціалістичної віри!

Як же реагували українські соціалісти на таке поступування своїх російських товаришів? Вони зробили все можливе, щоби згладити всякі розходження і йти разом із ними об'єднаною лавою проти т.зв. "української буржуазії", - то є, іншими словами, - проти групи українських державників в під стягу М.Міхновського.

Міхновський і його однодумці з перших же днів революції взялися за організацію власного українського війська. Зрозумло, що це було дуже не на руку російській "демократії". Українські соціалісти від широго серця ужили всіх заходів для того, щоб циро допомогти своїм російським одновірцям.

От що писав з того приводу В.Винниченко, лідер УСД в своїм партійнім органі "Робітничій газеті" ("Р.Г." ч.10 з 12.4.1917):

"Не українську регулярну армію нам треба організувати..., а всіх солдатів-українців виділити в окрему групу, а ту групу конструувати так, щоб це було українське народне військо..., щоб воно не було і не змогло ніколи бути силою в руках пануючих класів, до якої б нації вони не належали...")

Що ж тоді дивного, коли пів року пізніше таке "народне військо" відмовилося боронити самих піонів Винниченка і його "клас" проти також "народного війська", яке організували його одновірці - російські Соціал-Демократи большевицької фракції?

П'ятого (18) травня 1917 р. зібрався в Києві перший ук-

13) Дмитро Дорошенко - "Історія України" 1917-23 р. I том. Доба Центральної Ради. Ужгород, 1932 р., стор.57.

х) Цитую за Д.Дорошенком. Ibid.352.

райнський військовий з'їзд. Тут зараз же вив'язалась жорстока боротьба між прихильниками М.Міхновського і В.Винниченка. Останній разом із українськими С.-Р.-ами не перебирали в засобах боротьби.

Міхновський, Луценко та його сторона поставили питання про самостійну соборну Україну, як ціль війни для українців. Міхновський запропонував резолюцію, в якій, посилаючись на пункти Вільзона про самоозначення націй, стояло дотрагання української самостійності. Але з гарячим одпором йому виступив Винниченко. Він ганьбив українських історичних діячів, гетьманів та полковників, обвинувачував їх; що вони гнобили простий народ, казав, що світову війну почали не народи, а пани-капіталісти, словом - безоглядно використовував усі засоби найнижчого сорту соціалістичної демагогії.

По довгій дискусійній боротьбі перемогла течія соціалістів, і в дусі Винниченка було прийнято резолюцію про загальні принципи творення армії:

"Зваживши, що всяка війна є справою не народів, а імперіалістичної політики пануючих класів, постійне військо, як знаряддя пануючих буржуазних класів, не відповідає змаганням народу, тому український військовий з'їзд, закладаючи перший фундамент задля організованої збройної сили української демократії, ставить собі головним завданням, щоб українська армія стала по війні армією народів, народною міліцією^{13а)}.

Так, ніби цю резолюцію списано з "Комуністичного Маніфесту". Лише одного не враховували тоді українські соціалісти, - що їх одновірці російські большевики по-своєму перетолкують догмат про армію і створять таки армію (не якусь там "міліцію", та ще й "народну"), таку справжню армію, від якої прийдеться тікати під захист і опіку "па-

13а) Д.Дорошенко, Ibid. 355.

нуючих буржуазних класів", - панові Винниченкові разом із його товаришами з "народної" демократії...

Спроби консолідації українських соціалістів з російськими одновірцями

Та російська "демократія" своє робила і українській "демократії" в союзах не довіряла, бо знала, що за українською "демократією" фактичного народу не буде, що ця, соціалістичної віри, "демократія" була дуткою. З другого боку, від справжнього народу все виразніше ставало чути голоси про відокремлення від Росії. Силою речей і під тиском другого військового з'їзду Центральна Рада мусіла зайняти своє становище до обставин. Тє своє відношення вона зазначила в першім універсалі, який оголошено на другім військовім з'їзді 23 травня 1917 р. І в перших словах того універсалу "найкращі сини" українського народу, як вони себе самі називали з тої власне причини, що вони вибрані "від сел, фабрик, від солдатських казарм..." оголошували:

"Хай буде Україна вільною. Не відділяючись від усієї Росії, не розриваючи з державою російською..." і т.д.¹⁴⁾

Цей універсал, що все ж згадував про "вільну Україну", дуже не сподобався російській "демократії". Міністри тимчасового російського уряду Керенський і Церетелі заняли свою тверду позицію проти тих людей, що збиралися якось творити Україну "вільною", але "не відділяючись від Росії". Перший заявив, що вони зовсім не зираються "разбазаривать Россію", а другий, хоч і грузин з походження, але російський соціал-демократ, ддав:

"Во имя великого целого мы не остановимся, чтобы задавить малое..." (то в Україну на користь Росії).

Та цього зовсім і не потребували робити російські товариши Винниченка: за них те робили самі українські соціалісти. От під час наради російських соціалістів з українськими на прогулці Дніпром 2 липня 1917 р. Винниченко робить

14) Ibid.89.

таку знаменну залву:

"Безумовно українська буржуазія прийде і, може бути, за кілька місяців вона схоче зайняти своє місце в українськім русі. І тоді українська демократія, спільно з усією демократією, буде боротись з буржуазією"¹⁵⁾,

Поправді Керенський і Церетелі могли спати спокійно: за них в Україні робили їх діло українські соціялісти!

В результаті "замирення" українських соціялістів з російськими, перші випустили 15 липня 1917 р. свій Другий Універсал.

А в тім універсалі писалося буквально так:

"Временное правительство, стоячи на стороне завоеваной революцией народом воли, назначаючи за каждым народом право на самоопределения и одновременно остаточное восстановление форми его до Учредительного Зембрання, простягает руку представникам украинской демократии - Центральной Рады и закликает в этом зембрання с ним творить новое життя Украины на добро всей революционной России: Ми, Центральная Рада, пока завидим стояла за то, чтобы не отделять Украины от России, чтобы вместе с всеми народами ее приводить в развитие и добробут всей России и до единства демократических сил ее, с задоволением примем заклик Правительства до единения..."¹⁶⁾ і т.д.

Історія повторюється: коли 18.IX.1949 р. по 32 роках ті ж "представники Временного Правительства" "простягли руку" українським соціялістам у Нью-Йорку, то останні не тільки "з задоволенням приняли той заклик", але устами пана Зозулі (УСР-а) закликають ще й інші українські угрупування "принимати такі заклики" - очевидно ж зі старими цілями: "на добро всей России", бо ж Панове Керенські зовсім не збираються "розважарювати Росії" й тепер, як 32 роки тому. І, хоч колишній російський С.-Д. Траклій Церетелі в очах "наших" соціялістів став тепер ніби грузинським самостійником, та проте українські націоналісти мають повне пра-

15) Ibid.100.

16) Ibid.115.

во пригадати йому його слова про "велике є це", та й іще пригадати йому, може, забуті слова байки про одну змію:

"Хоть ты и в новой коже, да сердце у тебя все то же..."

Історичні події в Росії 1917 р. йшли своєю чергою. Тимчасовий уряд у Петербурзі улав під ударами большевицької революції. Та соціалісти з Центральної Ради твердо стоять на своїх засадах. 16 листопада Генеральний Секретаріат видав відозву, в якій пише:

"Всі чутки і розмови про сепаратизм, про відокремлення від Росії - або контр-революційна провокація, або звичайна обивательська неосвідомленість. Центральна Рада і Генеральний Секретаріат твердо і відразу заявили, що Україна має бути в складі Федераційної Республіки Російської, як рівноправне державне тіло. Сучасне політичне становище сеї постави ні трошки не міняє".¹⁷⁾

Цілком льогічно і послідовно: що ж іншого могли заявити товариши по партії автора "Неіснуючого Питання"?..

6-го (ст.ст.) листопада 1917 р. випущено Третій Універсал. В нім читаємо:

"Тяжка і тверда година впала на землю Республіки Російської... Наш край також в небезпеці..."

І ніби з тої, що з тих обох причин універсал заявляє:

"Однині Україна стає Українською Народньою Республікою. Не одділюючись від Республіки російської і зберігаючи єдність її, ми твердо станемо на нашій землі, щоб силами нашими допомогти всій Росії..."¹⁸⁾ і т.д.

Яка справді ніжна дбайливість "синів українського народу" з фабрик, сел та солдатських касарень: вони спішать помогти тій державі, що двісті шістдесят три роки лупила шкуру з нього скрізь: - і на фабриках, і по селах, і по солдатських касарнях!..

Та хтось із моїх опонентів мені закинути може: "Що ви

17) Ibid.117.

18) Ibid.179.

дитуєте соціалістичні універсали? - процитуйте лише "Грамоту" гетьмана Павла Скоропадського за рік пізніше!"

Так, я дуже добрі пам'ятаю ту грамоту, і думаю, що якесь зла рука підсунула йому в той час Третій Універсал, звідки він її списав. Тільки в дальншому ріжниця є в тім, що сам гетьман і сучасні гетьманці признали його помилку і тої грамоти виреклися. Але чи коли доводилося кому чути, щоб українські соціалісти вирікалися своїх Універсалів?

Нарешті, 22 січня (9 ст.ст.) 1918 р. написано й Четвертий Універсал, з усіх попередніх - чи не найдовший. Цим Універсалом цілком у згоді з зasadами "Комуністичного Маніфесту" "касується власність на землю і принимається її соціалізація", а в кінці, згадуючи про Українські Установчі Збори, які мають "закріпити лад і добробут на добро всього трудящого народу", Універсал не забуває додати ще:

"Цьому найвищому нашему органові належить рішити про Федеративний зв'язок з народними республіками бувшої російської імперії..."¹⁹⁾.

Та, найголовніше, - це пояснення до цього Універсалу одного з його головних редакторів УСД Володимира Винниченка. По прочитанні його в т.зв."Малій Раді", він узяв слово і, "висловлюючи вдоволення в імені Ради Міністрів", між іншим проголосив:

"Я щиро бажаю, щоб цей Універсал був твердим фундаментом під нашим будинком соціалізму, якого - я певен - прагнуть усі партії й фракції, які є тут..."²⁰⁾

Винниченко мав повну рацію: всі вони разом здійснювали декларацію УСД Бориса Мартоса на славу "Комуністичного Маніфесту"!..

Та в тім не брали участі українські націоналісти-державники. Може хто подумає, що група самостійників-державників з-під стягу Міхновського то були справді які "реакціонери-чорносотенці-поміщики" і взагалі - чорний вогонь: ота кля-

19) Ibid. 267-268.

20) Ibid. 269.

та "буржуазія". Ні, суспільні гасла в них були не менш радикальні, як і в соціалістів. От, наприклад, постанова з'їзду Української Народної Партиї (УНП), організованої Міхновським по розпаді РУП, на партійнім з'їзді в 1907 р.²¹⁾:

I. Український пролетаріят має по містах два завдання:

- 1) Організовано боротися проти капіталу;

- 2) Забезпечити себе від конкуренції гайд, головним чином росіян, які гнані стихійною силою шукання ліпшого життя, потоками линуть на українські міста і... відсивають в українського робітника працю, випихають його з усіх професій, з фабрик, заводів і робітень у ряди безробітного пролетаріату в пашу моральної, а потім і голодової смерти. Поміщики, промисловці (Правобережна Україна) надто широко беруться до колонізації..."

ІІ. "...Пролетаріят нації пануючої і зневоленої - це дікляси з неподібними інтересами..."

От через що українські соціалісти так ненавиділи Міхновського і виступали проти нього організованою лавою з російськими своїми одновірцями. Во ж гасло: "Україна для Українців" означало: фабрики робітникам, - але українським, а не різним зайдам! Земля селянинові, але українському, а не насадним російськими царями чужинецьким колоністам і поміщикам!

Це гасло противне догматові "Пролетарі всіх країн, єднайтесь!".. Це гасло є одним із постулатів націоналістично-державницької віри, і з тю вірою не могли примиритися визнавці чистого соціалізму, марксівського чи якогось там іншого інтернаціонального (на той час...) толку: бо їхнім логосом (*λόγος'* ом) був "соціалізм", а логосом (*λόγος'* ом) визнавців націоналістично-державницької віри була Україна!

Українські соціалісти звертаються до "пануючих буржуазних класів" імперії Вільгельма II. По оголошенні 1У Універ-

21) Див.: Микола Міхновський: "Самостійна Україна", з передмовою Юрія Колладра. "На чужині", 1948. Вид. "Український Патріот", стор. 10.

салу виявилося, що "збройна сила української демократії", організована по рецепту УСД В. Винниченка, не хоче боронити ні тої "демократії", ані оголошеного нею Універсалу. Для збереження власних позицій українські соціялісти мусіли собі шукати десь захисту й оборони.

В тій цілі, шукаючи спасіння від своїх братів з "демократії" всеросійської, наші ісповідники соціалістичної віри звернулися "до пануючих буржуазних класів" німецької імперії в особі армії імператора Вільгельма П. Вони купили собі те спасіння ціною "Brotfrieden" - у, хлібного миру - бо німцям нічого було їсти. Але за той хлібний мир мали заплатити своїм хлібом хто ж, як не українські хлібороби? І при тому, очевидно, не "бєднайші". Коли соціалістичний уряд Центральної Ради вернувся у "свою" столицю під охороною збройної сили "пануючих буржуазних класів" чужої держави, то незабаром до міністра УЦРади з'явилася делегація від тих хліборобів, домагаючися, щоб їм нарешті було дано право участі в тім "народнім" парляменті, куди їх досі не пускали. Голова Української Центральної Ради проф. М. Грушевський, до якого прийшла делегація, її не приняв, а доручив то своєму підручному міністрові Миколі Ковалевському. А цей коротко заявив делегації:

"Хліборобами ми рішили пожертвувати!..."

Після так категоричної заяви "народного" міністра, українським хліборобам нічого не лишалося, як пожертвувати о-тим "народнім" урядом, якого вони ніколи не вибрали і не могли назвати своїм. Це вони й зробили при відповідній кон'юнктурі: 29 квітня 1918 р. настановили собі несоціалістичного голову держави - Гетьмана. Але й гетьман через свої кардинальні помилки не міг утриматися довго. Проти нього оголошено всенародне повстання, і на його місце знову прийшли ті самі люди. Для їх характеристики цікаво навести такий історичний факт: в літі 1918 р. до Києва приїхала з Москви для мирових переговорів советська російська делегація під проводом Християна Раковського і Дмитра Мануїльського -

теперішнього міністра вже "Української Соціалістичної Республіки". Голова "Українського Національного Союзу" звернувся до ворогів своєї держави з проханням певної співучасті в поваленні тої держави. Та дамо слово йому самому:²²⁾

"Під час підготовки повстання, шукаючи скрізь успіху своєї справи, ініціатори руху увійшли в переговори з представниками російської советської мирової делегації Х.Раковським і Д.Мануїльським... Переговори ці велися в помешканні товариша міністра фінансів Української Держави В.Н.Мазуренка, українського соціал-демократа, в його присутності і при його участі..."

...Д Мануїльський, з яким я переважно вів переговори, пропонував мені гроші на піддержку справи..."

Для оформлення своєї влади переможці в повстанні признають т.зв. "Трудовий Конгрес". В цім слові "трудовий" міститься все теж магічне поняття "трудящих". Але згідно з по-переднім кодексом соціалістичної догми "трудящими" могли бути лиш "беднійші", ну, а крім них, і в першу чергу, очевидно, - соціалісти. Тому, хоча по регуляміну "Трудового Конгресу" дійсно трудовій українській інтелігенції доступ до нього був замкнений (вибраним можли бути інтелігенти не вище адвокатського чи лікарського помічника), однаке участь в Конгресі принимали й адвокати, і професори, але... тільки соціалістичного віровизнання. З них же було вибрано й відповідний керівний орган держави "директорію". З п'яти членів тої директорії - чотири соціалісти, один ніби "безпартійний", але в опіці УСР-ів. Почалась, або - ліпше сказати - продовжувалася стара соціалістична історія: "Брати" з російської "демократії" сунули чорною хмарою на нашу бідну землю. Військо, що тепер почало прибирати вигляду вже спраїнної, а не "народньої" армії, розкладали соціалісти проповідями єдності

22) Див.: В.Винниченко - "Відродження Нації", т.Ш. Відень, 1920, стор.158-159. Цитую за проф.Д.Дорошенком - "Ілюстрована Історія України", т.П. Ужгород, 1930 р., стор. 183.

"байднайших" і пролетарської солідарності все ж із тою російською "демократією". Началося з того, що сам голова директорії - УСД В. Винниченко послав до столиці ворога, з яким ішла війна, - до Москви в цілі перемир'я делегацію на чолі з тим же В. Мазуренком, членом української соціал-демократичної партії. Але бл. п. Головний Отаман Симон Петлюра мирової пропозиції не прийняв. Мазуренко хотів вернутися в Україну, але його військова влада не пустила і він мусів вернутися в Москву. Про це має чоло сповідати сам В. Винниченко²³⁾, але не додає, що тою ж військовою владою було виявлено, що згаданий Мазуренко був впрост большевицьким агентом.

Але незабаром С. Петлюрі, членові соціалістичної Директорії від партії УСД прийшлось виступити з партії (20 лютого 1919), яка вимагала припинення війни з російськими соціалістами - большевиками. З того часу колишній УСД, Головний Отаман Симон Петлюра цілком переходить на віру М. Міхновського - говорить, пише і діє по катехизмові державників-націоналістів, і за те 25 травня 1926 р. приймає мученицький вінець від колишніх однолірців - всеросійських соціал-демократів большевицького толку.

Перша еміграція

Українська політична еліта виходить на першу еміграцію, яку можна назвати Варшавською, бо незабаром у Варшаву переноситься політичний центр. І в цій еміграції діють ті ж самі дві віри, два напрями в роботі. Соціалістична частина шукає порятунку в ускокого роду "замиреннях", "консолідаціях", "договорах" - переважно і в першу чергу з співзвучними "демократіями" чужими. Започатковує Варшавським договором з соціалістом Юзефом Пілсудським. По тому договорі "наші" соціалісти жертвують західну половину нашої Батьківщини народові, з яким нас в кожному разі не лучили добросусідські

23) Див.: В. Винниченко - Розлад і Погодження. Відповідь моїм прихильникам і неприхильникам. Видавництво "Наша боротьба", стор. 11. Рік і місце друку не зазначені.

відносини, ані добре історичні спогади - традиції. Але, може бути, що за той договір не смімо строго судити тодішній уряд УНР, бо ж помимо того, що він лише формально, на письмі підтверджував існуючий стан речей, - він спасав рештки нашої дійсно героїчної армії, яку витинали хвороби і різні вороги по "трикутниках" та "четирикутниках" смерті, Зрештою люди, що вже привикли "жертвувати" з легкою душою чи то своїми ж хліборобами, чи Кримом (по Берестейському договору) - "пожертвували" й тим, що їм уже не належало... Історична відповідальність?.. Адже ж це є тільки "буржуазні забобони"!..

Український СД, колишній голова Директорії В. Винниченко в цілях консолідації в 1921 р. виїжджає "додому" - до панів ситуації і своїх колишніх союзників-одновірців-всеросійських соціал-демократів большевицького толку. Але, не сторгувавшись із ними, вертається знову на еміграцію під теплу опіку "пануючих буржуазних класів" і веде агітацію за поворот на Україну, щоб там:

"...працювати не для такої України, які хотіли і большевики, і однобічники..., не тої фальшиво-радянської, фальшиво робітничо-селянської... і не тої фашистської панської... а тої України, яка творилася весною Центральної Ради, України трудових Рад..."²⁴⁾

На жаль, сам творець "весни Центральної Ради" залишився під опікою вже згаданих "буржуазних класів", аж до цього часу. Тепер йому "славу поють" його нові товариши тої ж віри з УРДП,...

Десь у році 1924 працькі УСР-и на чолі з Григор'євим пробують вести консолідаційні переговори з представниками російської "демократії" в особі Чернова і Мілюкова, але останні не дуже ласково поставилися до українських ніби сепаратистів, що зрештою репрезентували партію, від якої вже пахло трупом. Тепер Григор'єв лише продовжує свою

24) Див.: В. Винниченко : Ibid. 17.

роботу в Нью-Йорку.

Звсім в іншому напрямі працюють українські несоціялісти, українські націоналісти-державники - духові спадкоємці М.Міхновського, в особах двох нових проповідників його віри: Вячеслава Казимировича Липинського і Дмитра Донцова.

Перший кладе ідеологічні підвалини для концепції українського консерватизму, а другий для боєвої концепції українських революціонерів-націоналістів. Обидві ці концепції однаково стоять на протилежнім бігуні ідеології "Комуністичного Маніфесту" і обидві, хоч і різними дорогами, провадять до тої самої мети: "Україна для українців!"

Липинському належить заслуга точного й класичного означення поняття "українець": "Українцем є кожний продуcent, що живе на українській землі, працює для неї, любить її і готовий кожної хвилі боронити державу українську".

Це є державницьке означення, а не расове, як то дехто намагається закинути нашим державникам.

В тім значенні українцями були і є: поляки з крові Володимира Антонович, Тадей Рильський, Модест Левицький, українцями є такі чисті з крові москалі, як Олександер Русов, Микола Дмитрієв, Володимир Щепотьев, якого замучили москалі-большевики за його український патріотизм. Українцем є швед із походження Григор Ротмистров, німець - Бургард - Клен, пів-француз-бельгієць Георгій Жерардович, Коллард і той благородний хлопчина француз, що пробирається до УПА, щоб боронити Україну. Українська ідея - благородна і чиста - придбала не одного борця за неї з-поза меж української землі. Але ідея українська: національна і державницька, а не інтернаціонально-соціалістична Україна - "трудових рад". Такою першою Україною і для таких українців в розумінні Липинського розуміли й розуміють її українські державники й націоналісти від Миколи Міхновського і до Липинського, Донцова та й до наших часів.

Але ніколи українцями не вважали і не вважають вони от таких українців генте, як Дмитри Мануїльські, Корнійчуки, Ми-

хайли Рудницькі, Віктори Кравченки та інші зрадники і ренегати, що помагають чужинцеві Матір розпинати.

Заслугою Дмитра Донцова є те, що він підніс боеці гасла Міхновського: "Нехай страхополохи та відступники йдуть, як і йшли, до табору наших ворогів, ім не місце поміж нами, і ми проголошуємо їх ворогами вітчини.

Усіх, хто на цілій Україні не за нас, той проти нас. У країна для українців, і доки хоч один ворог чужинець лишиться на нашій території, ми не маємо покласти оружжя".

З цими гаслами виступали на боротьбу проти всіх окупантів українські націоналісти-державники, ці гасла стоять на їх прапорах і до цього дня.

Друга еміграція

Під прапорами ОУН - націоналісти-державники вийшли на другу еміграцію, яку можна назвати "Краківською". В Кракові, хоч між ОУН стався розділ, та проте революційна частина українського народу послідовно, як почала, так продовжувала й продовжує досі свою службу Батьківщині. Заходами власне цієї групи (тепер вона зветься ОУН(Р) в особі Я. Старуха і групи Гетьманців-Державників (небіжчик О. Назарук був першим ініціатором) у Кракові й почалися старання до об'єднання цілої української другої еміграції, щоб спільними силами вести боротьбу проти кожного окупанта. Заходи ті увінчалися успіхом: постав "Український Національний Об'єднаний Комітет". І тут на практиці позначилася різниця двох вір: коли в Празі українські соціалісти змагали в переговорах з російськими "демократами" до об'єднання чи зговорення обох "демократій", то в Кракові українські державники несоціалісти - змагали до об'єднання всіх українців-державників.

Під прапорами ОУН(Р) верталися українські державники і додому - до Львова.

І першим їх актом, як тільки вони ступили на рідну землю - було проголошення відновлення української державності на засадах соборності, то є відновлення актів 22 січня 1918

і 22 січня 1919 років.

Тому акт 30 червня 1941 р. у Львові й мусить в нашій історії стати поруч і нарівні з тими двома актами в Києві.

Якщо ж декларацію 30 червня 1941 р. у Львові уважати за п'ятий універсал, то від перших чотирьох він відрізняється своєю гідністю: це був перший серед актів того року, де ні словом не згадано про ніякі федерації!..

Другою важною заслугою акту 30 червня є те, що він положив основу справжній народній і справжній революційній армії, яка носить славне в історії нашій ім'я УПА. Ця армія не відступила від засад п'ятого універсалу, з найбільшими жертвами вона їх боронить і до цього часу.

Третя еміграція

Третя еміграція, яку можна назвати Мюнхенською, почалася під прапорами ОУН(р).

Та от, по якімсь часі починають відживати ніби вже померлі й поховані на цвинтарі історії українські соціалістичні партії.

В ч.1 (144) органу УСД "Наше Життя" з дня 1 січня 1948 р. з'являється: "Ідеологічна і програвкова платформа українського соціалістичного об'єднання".

В це об'єднання входять ніби дві соціалістичні партії: "Союз Українських Соціалістів", а саме: Соціалістично-Радикальна Партія Соціалістів-Революціонерів, а з другого боку "Українська Революційно-Демократична Партія". Але їх програма цілком нагадує релігійні догмати "Комуністичного Маніфесту", так що треба думати, що те УСО покревнене із УСД.

Які ж провідні ідеї соціалізму вважає за свої УСО?

А от деякі з них:

"Цей соціалізм є сучасна форма історичної визвольної ідеї, як цілого людства, так українського народу та його змагань і боротьби за справедливість і людську гідність проти всякого визиску, всякого утиску та безправства. Цей рух

після довголітніх тяжких змагань усіх народів проти неволі капіталізму, діє сьогодні уже, як реальна і рішальна сила у світі, та знаходиться в побідному поході (підчертення оригіналу) до повного визволення людини, народів і всого людства та до нового справедливого суспільного ладу в цілому світі".

Тут та ж доктора, той же всесвітній релігійний месіанізм, що і в "Комуністичному Маніфесті". Навіть є лише згадка про "людину", яку останній відкидає.

Далі:

"Наш соціалізм етичний (підкр.оригіналу), бо він спирається на оцінці сучасного несправедливого приватно-капіталістичного, чи тоталітарного державно-капіталістичного ладу. Наш соціалізм випливає з віри в певні принципи загальної етики. Для нас соціалізм - це моральний постулат" (підкр.оригіналу).

От власне з тою вірою, з тим релігійним постулатом і тільки боротися звичайними людськими засобами, як про це згадував Президент Трумен. Проти віри можна боротися лише вірою.

Далі:

"Справа соціального і національного розкріпачення українського народу стала складовою частиною всесвітньої боротьби поневолених народів за національну незалежність та боротьби трудящих за встановлення справедливого соціального ладу. Цьому великому завданню - створенню і підсиленню широкого фронту трудових мас - має служити УСО".

Що "трудящі" вже встановили для себе "справедливий соціальний лад", автори "програми" не хочуть того бачити. Не хочуть вони вірити, без огляду на очевидність, що й "тоталітарний державно-капіталістичний лад" це ж власне і є той "етичний" і всякий інший соціалізм, до якого вони поривають народи. Але вони вірять, що за їх соціалістичною програмою якісь інші, а може й ті самі "трудящі" установлять якийсь інший, ще ліпший, ще більш "справедливий соціальний лад". Проти твоїх віри не можуть поділити ніякі переконан-

ня, ані реальні факти, бо віра то ж є категорія - містична і трансцендентна.

Нарешті практичні висліди з тої соціалістичної докторатики: "УСО буде підтримувати тісні зв'язки з усіма міжнародними організаціями соціалістів, що боряться за здійснення ідеалів демократичного соціалізму, тобто за повне визволення експлуатованих класів і поневолених націй".

Згідно з цим пунктом програми представники УСО і зійшлися 18.9.1949 р. в Нью-Йорку зі своїми одновірцями: соціалістами і "демократами" з-під стягу Керенського. Що ж до "зв'язків" з іновірцями - з українськими державниками і демократами - несоціалістами, та відношення до них - "програма" про те не говорить нічого. Відповідь на те дають повсякденні напасти на них органів УСО: покійного "Нашого Життя" та Ново-Ульмівських "Українських Вістей".

До характеристичних прикмет визнавців соціалістичної віри треба віднести їх агресивність у засобах пропаганди і неперебірливість у засобах боротьби. Позірне проклямування засад демократизму ані трохи не зобов'язує її адептів до проведення їх в життєвій практиці. Щодо противної сторони - зокрема ОУН(р), то завелика довірливість і непотрібна толерантність їх спричинила вже не одну шкоду для цілої української громади і доброго імені українця. Ото ж з тої причини виникла соціалістична диверзія не тільки в редакції органу націоналістів "Українська Трибуна", але і в рядах самої ОУН(р). Ціла група соціалістично настроєних, а в кожнім разі з соціалістичною психологією осіб, або й колишніх соціалістів, знайшла собі теплий притулок в їх організації для того, щоб, урісши в пір'я, зрадити її для т. зв. УРДП, де провадиться диверзійна акція проти організованої на національних засадах української еміграції. Слабою відпорністю і малою активністю націоналістичного табору треба пояснити й постання на засадах в кожнім разі не демократичних Української Національної Ради, що в способах організації перебрала традиції партійного представництва, подібно лк і в Центральній Раді, на користь соціалістів.

стичних партій.

Ще гірше представляється справа з СУН-ом - організацією чисто диверзійною. Союз Гетьманців-Державників у своїх рядах уникнув такої кризи власне через те, що від початку заняв явно антисоціалістичні позиції. То^ж, якщо третя еміграція не може досягти так позитивних наслідків у консолідації української еміграції, як еміграція краківська, то цей факт треба віднести лише на більшу активність соціалістів і обслаблення активності з боку ОУН(р).

Та все^ж супроти російських єдинонеділімських заходів українці однаково без рівниці політичних віровизнань держали довго спільний і міцно залізований фронт. Ще в листопаді 1948 р. в тих же "Українських Вісٹях" у статті "Була, є й буде" В. Винниченко подає такі свої спогади про переговори з російською "демократією" в 1917 році:

"Коли я теж годинами заспокоював Мілюкова, що українська демократія вже постарається якось улаштуватись в житті сама і захиститься од усіх сусідів, ні Мілюков, ні Керенський ніяк не згоджувались на таку нашу небезпеку для нас через нашу легковажність (підкр. оригіналу). І коли я у другій делегації приїхав до Петрограду, то для мене, як голови її, та для більших товаришів моїх вже були наготовлені гарненькі "одиночки" в одній з петроградських тюрем".

Далі, щодо теперішньої акції Керенського, Винниченко висловлює такі думки:

"І от треба було, щоб минуло 30 років всякого їхнього власного страждання, поневіряння, навчання життя, щоб руські демократи прийшли до визнання того, з чого колись глувували, і що з огідою відкидали. Але ми маємо підставу запитати: чи не пізно вже, панове, та й чи шире ваше визнання?"

Та для українських соціалістів і "демократів" з УРДП, що зійшлися разом із представниками Керенського, очевидно ніколи не пізно поновляти старі традиції з 1917 р. Власне те є характеристичним, що вони не тільки зламали єдиний

протиросійський фронт, але радять робити те саме й іншим – менш "демократичним" українським угрупуванням. Отже, хоч українські учасники нарад і їх однодумці відразу ж заявили, що то були чисто приватні наради, приватних, ніким до того не уповноважених осіб, та проте і ціле несоціалістичне громадянство відразу ~~*вдарило на сполох~~. Чому? Що надзвичайне сталося 18 вересня 1949 р. в Нью-Йорку?

Що сталося 18 вересня 1949 р. в Нью-Йорку?

Саме тоді, як А.Керенський вибиралася в свою пропагандивну подорож по Європі, зібралися "демократи" російські й українські. Серед перших відомі діячі з ліги Керенського – Чернов, Граклій Церетелі і ~~виконуючий у них же обов'язки~~ українця якийсь Дніпров. З українців найважливіші фігури – відомі УСР-и Григоріїв, Кедровський, Паливода, Зозуля, УСД – Ганкевич, УРДП – Дражевська, старий УНР-івський дипломат Марголін і знову ж Дніпров. Власне остання фігура дуже цікава: у свій час в лізі Керенського він виконував обов'язки українця – не знати з чийого доручення, бо досі українцям такої особи не було відомо. У свій час всі українці без різниці партій навіть протестували проти нього, як самозванця, що впрутим пішов на услуги до Керенського. Д-р Зозуля у своїх ~~пословічних~~ звів його "русофтом". У своїх виступах Дніпров сказав, що він був першим містком (не знати з чийого доручення?) у взаєминах росіян з українцями, але гостро виступав проти українців і проти союзу з росіянами.

Російський представник Шварц підкреслив, що Нью-Йорк є центром політичної еміграції і всі важні рішення мають бути приняті тут.

Марголін сказав, що американцям легше вести будьлікі розмови, коли ставити питання про народоправство і свободу, а не про територіальні непорозуміння.

Дві останні заяви особливо характеристичні і для мудрого полонень не потрібують. Цікаво, що Церетелі, відкриваючи збори, обмежився загальними фразами про "взаємну інформацію" і "психологічне зближення". Свого відношення щодо українського питання і до своїх старих поглядів на нього

він що виявив. Пізніше д-р Зозулт у своїх поясненнях звє його відомим грузинським самостійником, але про попередні його відношення до України ще за тих часів, як він був міністром "Усієї Росії" і вів переговори з Винниченком - Зозуля не згадує. І от ця власне обставина дас багато до думання: у кожного являється питання, чи не приховують чогось українські соціялісти? Чи не хочуть вони обдурити, приспіти чулість українського громадянства фальшивими приспівами про "демократію"? Чи за тою димовою завісю "демократії" не криється якісь інші справи, докладніше відомі лише "демократам" з обох сторін?

Ще більше світла на цілу справу проливає виявлення справжньої особи того ніби "українця" Дніпрова.

В ч. 15-16 "Сурми" за грудень 1949 р., стор. 19, в статті: "Хто такий В.Дніпров", читаємо про нього такі, впрост сензаційні ревелюації:

"Справжнє прізвище А.П.Дніпрова - А.Поддерігін" (підчеркн.оригіналу) (хіба не українське?). Це росіянин, що жив на Україні... А.П.Поддерігін мешкав у м.Кам'янському (Дніпродзержинськ) на Нерекопській вулиці. Відразу по занятті німцями м.Кам'янського А.П.Поддерігін робить все, щоб пересісти з большевицько-російського воза на німецький... Він пише доноси на українців - директорів заводів, інформатора націоналіста про націоналістичну роботу шкіл і окремих учителів, звертає увагу німців на те, що в "Кам'янських Віс-тах" друкується матеріали з історії України і доказує свою новим хлібодавцям про шкідливість таких матеріалів. Після цих доносів німці забороняють подавати в міській газеті будь-які відомості з історії України... Особливу ненависть А.П.Поддерігін виявив у відношенні до української православної Церкви (УАПЦ), що почала відроджуватись після втечі російських окупантів. Він все робить для того, щоб паралізувати роботу Архієпископа Генадія, протиставляючи йому привезеного російськими чорносотенцями "руссаково-епископа" Димітря. Поддерігін тримав тісний контакт з відомими гестапівцями з Дніпропетровська - Соколовським та

Смирним.

А.П.Поддерігін настільки став довіреною особою вонімецьких окупантів, що його було виділено в склад делегації, яка зустрічала в "М.Кам'янському" німецького комісара Розенберга, Коха та Мюллера (з цієї зустрічі є фото)...

Опинившися в Німеччині, А.П.Поддерігін залишається вірним служакою німецьких варварів та при допомозі гестапо далі підтримує ворогів Москви і Берліну, а в першу чергу "українських сепаратистів" (т.б. філософії "Історії" та ін.)

Оце кілька (з дуже багатьох подібних) інформацій про "українця" Дніпрова. Не знаєте, кому він слугує тепер і чи ця робота робить. Не знаєте, чи й Керенський знав його життєпис, приймаючи його на посаду "українця".... Але українські "демократи" мусіли б поінформуватися: з ким власне вони ведуть дружні розмови? Тим більше, що вже попередня служба "українця" Дніпрова в демократа Керенського кідала велику тінь на обох тих "демократів". У своїх поясненнях про збори 18 вересня 1949 р. УСР д-р Зозуда обмежується лише тим, що зве його "русофалом"!.. Та й тільки? Чи й далі українські "демократи" вестимуть розмови в цілі "похільогічного зближення" з "демократами" того рода?

Характеристичне є те, що перші відомості про загадані збори 18 вересня з'явилися в бюллетені ліги Керенського (додаток до Нового Русского Слова) вже 24 вересня. Зрозуміло, що Керенський поспішив подати що вістку, бо вона багато допомагала йому в його пропагандічній подорожі по Європі для його пропаганди м.і. й серед українських емігрантів ("Історії ідеономія")

Отакі були "цілком приватні" розмови цілком "приватних" людей в цілі "психологічного зближення" "демократів", і то вони Алеє українське громадянство не дуже вдалися в сподіках, спригадуючи також розмови тих же людей в 1917 році і те, чим вони скінчилися. Чи й тепер сте "психологічне" зближення обох "демократій" не м'є тієї самих наслідків, що і в 1917-20 рр.? Та й іще спіс питання: якщо сьогодні українські соціалісти "психологічно зближаються" з

соціалістами з-під прапору Керенського, то що перешкодить їм завтра повести такі ж розмови для психольогічного зближення із соціалістами - "народніми демократами" з-під прапору Сталіна, Мануїльського, Корнійчука? Адже ж таке "психологічне зближення" в Європі популярне і дуже легко увінчується й реальними наслідками в виді СЕД ("Socialistische Einheit Deutschlands"), і подібних організацій в сателітних державах. І то цілком правильно і льогічно, бо різниця між соціалістом Сталіном і іншими соціалістами, що признають Марксову науку, полягає лише в тім, що Сталін на ділі переводить заповіти Карла Маркса, про вірність яким (у справах "вивласнення всяких заряддів" і т.п.) на кожнім кроці говорять усі соціалісти, а в тім числі й українські.

Ті "приватні розмови" цілком "приватних" людей з "демократії" мимоволі насувають ще далі спогади. От так колись "психологічно" зближались представники різних "народних демократій" поза межами рідного краю, скажемо, десь у Москві. А потім, у сліпний час, додому вернулись готові уряди: в Польщу Берута-Гомулка, в Болгарію - Димитрова.

Українська еміграція має право на обаву: а чи коли і в Україну не з'явиться "після важних рішень у Нью-Йорку" Тимоша Чечота? А чи відповідь на це питання буде дуже рано? А чи відповідь буде дуже поганою? А чи відповідь буде дуже поганою?

Як бороняться наші соціалісти?

Дальші демагогічні переконування українських соціалістичних і "демократичних" публіцистів про "приватність" розмов і порахунки при цій нагоді з противниками рівно нічого не пояснюють і нікого не переконують - хіба лише хочуть затушувати справу, а наїті звернути вину на противника.

От у ч.98 (355) органу УРДП ("Українські Вісті") читаємо в "Комунікаті Головної Управи Союзу Українських Соціалістів" (СУС):

"Контакт" окремих осіб з-поміж еміграції поневолених народів з тими російськими демократичними колами, що стоять,

ки. А потім у складі групи, якій відповідає земельний кадастровий реєстр, з'являється земельний кадастровий реєстр.

чи будуть стояти (підчеркнення мое) на ґрунті поборення російського імперіалізму та визнаватимуть не тільки голе право, але і державне буття поневолених під Росією народів, не може бути негативно оцінюваний, а поборювання діячів за такі контакти з дискусійною метою позбавлені всякого політичного глупду..."

Якщо панове з СУС-у переконані, що пан Іраклій Церетелі вже стоїть "на ґрунті поборення російського імперіалізму", пан Олександр Коренський "буде на чому стояти", а пан А.П.Паддлерогін є добрим українським патріотом, з якими то панами хочуть походько гічно в'язатися "намі" "соціалісти", ну що ж: то справа панів з СУС-у. Але відмовляти "всякого політичного глупду" тим українцям, що такого "контакту" не одобрюють, або, може, і бридяться, - чи трохи не засміло?

Далі в тім же комунікаті СУС-у читаємо таке:

"Українські соціалісти в історії державно-визвольної боротьби українського народу не робили ніяких політично-партийних угод, ні з російськими монархістами, ні з псевдodemократами, ані з комуно-большевизмом, ані з гітлеризмом чи фашизмом, як це не раз і ще так недавно робили наші супротивники на шкоду українському народові..."

Лишаючи правдивість закиду щодо "супротивників" на чистій совісті СУС-у, ми лише поставимо скромне питання: чи СУС-ові що відомо про політичні угоди пана В.Винниченка, лідера УСД і Голови Директорії УНР? Може вони що читали про розмову його з товаришем Мануїльським у помешканні УСД В.П.Мазуренка, або про подорож останнього до Москви? Або може вони що читали про Вінницький договір? А як ні, - то нехай запитають товариша В.Винниченка. Яку ж користь українському народові принесли сніжно-білі українські соціалісти за 50 останніх літ, то про те хіба не тільки найліпше знає той самий український народ, якого вони до влади ніколи не пускали, але й дікий світ це добре бачить!

А от і ще зразок аргументації:

В ч.9 (370) "Українських Вістей" колишній націоналіст, а тепер УРДП В.І.Гришко наводить випадки, як то націоналісти-

бандерівці в 1946-47 рр. вели переговори з москалями, приступаючи на еміграції до реалізації своєї "концепції-АБН".
Вони:

...шукали російських партнерів в АБН, для чого видавали "як видають і досі навіть спеціальний журнал російською мовою "Набат"".

І то все є правда. Лиш одно забуває колишній націоналіст В.І.Гришко: - стару латинську мудрість: "Якщо двоє роблять то саме, то воно не є то саме!"

Одна річ, коли з москалями говорять українські націоналісти - автори п'ятого універсалу, а друга - коли говорять з ними українські соціялісти - автори перших чотирьох. Та й у тих перших переговорах не брали участі ні "собиратель russkoy zemli" Іраклій Церетелі, ані новоявлений патріот А.П.Паддєрьогін. Та й "Набат", що в наслідок тих переговорів виходить, пише цілком що інше, ніж "Новое Русское Слово" - орган ліги Керенського!

Але переконати людей іншої віри дуже тяжко. А ще тяжче переконати тих, що колишні свої віри пару разів зміняли на нові!

Переговори 18 вересня 1949 р. в Нью-Йорку - в історії українського соціалізму ("демократії" теж по соціалістичній термінології...) не є нічим новим. Вони не є першими і з певністю є не останніми. Вони є лише епізодом в ряді подібних за останні 33 роки.

Але справжні українські демократи, що люблять свій народ, а не соціалізм, і вміють відрізняти демократизм від соціалізму, мають право бодай в імені своїм забрати голос у цій справі, щоб у світі люди не думали, що Нью-Йоркська нарада є висловом настроїв цілого українського народу або навіть тих "трудящих", іменем яких спекулюють і прикриваються соціалісти цілком не по праву.

Дві віри

П'ятдесят літ минуло з того часу, як, виконуючи заповіти наших батьків, дідів і прадідів, М.Міхновський виголосив но-

ве, а так давнє вірую українського народу: "Україна для українців".

За цю віру, за той логос (**λόγος**) складали голови наші батьки при Жовтих Водах і під Берестечком - під Конотопом і під Полтавою. І ту віру Міхновського відразу приняла вірна батьківським традиціям частина нашої інтелігенції. За неї ж умирали наші діти під Крутами й наші брати у Базарі.

Та тоді вже, відразу ж проти тої старої віри стала друга частина наших людей, що прилучилася до іншої, ніби всесвітньої, а нам чужої віри - соціалізму. П'ятдесят літ боряться серед нас оті дві віри. На прапорах одної написано старі батьківські однаково консервативні й однаково революційні гасла:

"Україна для українців!", "В своїй хаті своя правда!",
"Українці всіх станів, сднайтесь!"^{x)} "Коли хто бореться за народ, то мусить дбати за ввесь народ!"^{x)}

Друга віра на своєму прапорі виписала нові, всесвітні гасла:

"За соціальну справедливість", "Проти капіталізму!",
Пролетарі всіх країн, сднайтесь!"

В ім'я тої другої віри сдналися і сднаються ніби наші люди з іншими іншими існовідниками в різних інтернаціоналах. Чи дастесь ці дві віри примирити? Думаю, що ні, бодай так довго, поки Українська Держава таки народиться - постане як справді суверенна і справді демократична держава, де ці люди народ і вільно зможе нарешті сказати своє слово. Бо тоді лише у своїй хаті він сам і по-своєму зможе установити свою власну правду й оту "соціальну справедливість". Але, доки того нема, визнавці національно-державницької віри не сміють уступати зі своїх позицій. Досі на їх совісті лежить той гріх, що в боротьбі за ідею проповіддю - словом вони були досить пасивні супроти свого активного й агре-

x) "Самостійна Україна".

сивного противника. Та млявість мститься на них самих: вони лишилися позаду подій в 1917 р., і сьогодні їх противники вносять розклад не лише в їх ряди, а в цілу українську громаду. Час не жде. Вже пора, нарешті, кожній стороні сказати своє тверде й рішуче слово:

"Усі, хто на цілій Україні не за нас, той проти нас!"^{x)}

Кожному вільно вибрати ту чи ту віру, я ж собі дозволю закінчити порадою на той випадок Івана Франка:

"Лиш борися - не мирися!
Лиш воюй - а не тоскуй!
Кожний думай, що на тобі
Мілійонів стан стоять,
Що за долю мілійонів
Мусиш дати Ти одвіт!"

-----000-----

о

о

x) "Самостійна Україна".

